

Materiały edukacyjne

do filmów: „Co będziemy robić jutro?”,
„Jak mogę ci pomóc?”, „Jeszcze będzie normalnie”,
„Zmiana trasy” oraz „Czysta sztuka”

Materiały edukacyjne do filmów: „Co będziemy robić jutro?”, „Jak mogę ci pomóc?”, „Jeszcze będzie normalnie”, „Zmiana trasy” oraz „Czysta sztuka”

**Materiały edukacyjne do wykorzystania przy pokazach filmów
prezentowanych w ramach projektu „watchdocstogether.eu**

Opracowanie: Nikita Grekowicz, Helsińska Fundacja Praw Człowieka

ORGANIZATORZY

 **HELŚIŃSKA FUNDACJA
PRAW CZŁOWIEKA**

**WATCH
& DOCS**

WSPÓŁFINANSOWANIE

**Dofinansowane przez
Unię Europejską**

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach programu dotacji Parlamentu Europejskiego w dziedzinie komunikacji. Parlament Europejski nie uczestniczył w przygotowaniu materiałów; podane informacje nie są dla niego wiążące i nie ponosi on żadnej odpowiedzialności za informacje i stanowiska wyrażone w ramach projektu, za które zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami odpowiedzialni są wyłącznie autorzy, osoby udzielające wywiadów, wydawcy lub nadawcy programu. Parlament Europejski nie może być również pociągany do odpowiedzialności za pośrednie lub bezpośrednie szkody mogące wynikać z realizacji projektu.

Co będziemy robić jutro?

Reżyseria: Maksim Szwed

Maksim Szwed o swoim pierwszym dniu wolności po aresztowaniu podczas mińskich protestów.

Milicja aresztowała Maksima Szweda podczas jednej z pierwszych powyborczych demonstracji w Mińsku. Przez kilka dni zastanawiał się, jaką Białoruś zobaczy po wyjściu z aresztu. Jak będzie wyglądał pierwszy dzień wolności? Co zjeść, czego się napić, dokąd najpierw pójść? To, co w końcu zobaczy, będzie jednak wspanialsze niż wszelkie wyobrażenia.

Jak mogę ci pomóc?

Reżyseria: Jekaterina Markawiec

Psychologowie-wolontariusze pomagają pobitym przez milicję uczestnikom protestów.

Jekaterina Markawiec przygląda się w swoim filmie psychologom, którzy założyli wolontariackie centrum pomocy dla osób poszkodowanych podczas protestów. Wyrzucenie z siebie traumatycznych przeżyć przynosi pobitym ulgę. Nie ma jednak wątpliwości, że niespotykana brutalność milicyjnych ataków pozostawi w ich psychice głębokie ślady.

Jeszcze będzie normalnie

Reżyseria: Andrej Kuciła

Znana białoruska dziennikarka trafia do szpitala po pobiciu przez milicję.

Bohaterką powstałego dosłownie kilka dni po wybuchu masowych protestów na Białorusi filmu jest znana białoruska dziennikarka telewizyjna. Andrej Kuciła obserwuje ją w szpitalu, do którego trafiła po pobiciu przez milicję podczas demonstracji przeciwko sfałszowanym wyborom. Dlaczego, mając tak wiele do stracenia, zdecydowała się zaryzykować swoją pozycję i jak wyobraża sobie przyszłość?

Zmiana trasy

Reżyseria: Maksim Szwed

Rozmowy w taksówce w przeddzień zeszłorocznych wyborów prezydenckich na Białorusi

Wszyscy wiemy, co działo się na ulicach białoruskich miast jesienią 2020 roku. Pamiętamy obrazy masowych demonstracji i szokująco brutalną reakcją reżimu. Znamy prawdę o aresztach, torturach i setkach białoruskich więźniów politycznych. A dzięki filmowi Maksima Szweda możemy przekonać się, czym żyli mieszkańcy Mińska w przeddzień pamiętnych prezydenckich wyborów. Bohaterami „Zmiany trasy” jest dwójka taksówkarzy o przeciwstawnych

Czysta sztuka

Reżyseria: Maksim Szwed

Białoruski artysta podąża śladem pracowników miejskiej administracji zamalowujących graffiti. w tle – monumentalna architektura Mińska, przygotowania do wielkiej defilady i wszechobecni tajniacy.

Maksim Szwed podąża w swoim filmie śladami mińskiego artysty – Zahara Cudina, jednego z najciekawszych białoruskich młodych malarzy. Cudin inspirowany jest działalnością... pracowników miejskiej administracji zamalowujących graffiti. Szarobure prostokąty skrywające osobiste

wyznania, ale i polityczne hasła, stają się pretekstem do sformułowania żartobliwego artystycznego manifestu, nawiązującego do suprematyzmu Malewicza. Malarz spacerujący po mieście z wielkim białym płótnem przyciąga uwagę przechodniów, którzy chętnie angażują się w dyskusje o sztuce i życiu, oraz wszechobecnych tajniaków, węszących „polityczną prowokację”. „Czysta sztuka” to także film o Mińsku – jego monumentalnej architekturze, szerokich promenadach i wielkich blokowiskach. w tle co chwila pojawiają się maszerujący żołnierze, czołgi i transportery opancerzone. Pokaz siły w postaci wielkiej defilady metaforycznie zapowiada konfrontację władzy ze społeczeństwem.

„Wierym, możam, peremożam!” „Wierzymy, możemy, zwyciężymy!” Oddolny ruch społeczny, który zmienił Białoruś

Białoruska rewolucja 2020 roku

Kiedy na początku maja 2020 roku Wydział Socjologii Białoruskiej Akademii Nauk opublikował sondaż, w którym Łukaszenka otrzymał 3% poparcia przez cały kraj przeszedł pomruk niedowierzania i zadowolenia. Nikt nie sądził, że taka informacja może pojawić się w przestrzeni publicznej, podobnie jak nikt nie sądził, że Łukaszenka może być aż tak słaby.

Mimo że sondaż był mało wiarygodny, szybko jasne stało się, że w Białorusi dzieje się coś wyjątkowego. Pierwszy raz od lat władza Aleksandra Łukaszenki, funkcjonującego od 26 lat jako „prezydent”, została poddana w wątpliwość.

Aż trzech kandydaci mieli cieszyć się większą popularnością od Łukaszenki – były prezes banku Wiktar Babaryka (około 60% poparcia), youtuber-społecznik Siarhiej Cichanouski (około 25% poparcia) oraz założyciel największego w Białorusi hubu IT Walerij Cepkała (około 10% poparcia). Łukaszenka zaczął działać. Niedługo później, 28 maja 2020 roku drugi z niedoszłych kandydatów trafił do aresztu. Pierwszy dwa tygodnie później, 12 czerwca. Trzeci nie czekał na zatrzymanie i uciekł do Kijowa.

W kraju pozostała Swiatłana Cichanouska, żona Siarhieja, Weranika, żona Walerija oraz Maria Kalesnikawa, szefowa sztabu Wiktara.

Trzy kobiety kontynuowały zbiór podpisów w kampanii przedwyborczej. Łukaszenka stwierdził najwyraźniej, że skoro usunął liderów nowego ruchu, to nic złego mu już nie grozi. Nie zrozumiał, że ludzie wspierają cały ruch i wartości, które reprezentuje, a nie konkretnych kandydatów.

Mimo że prawo wymaga 100 tys podpisów, to pod kandydaturą Babaryki podpisało się ponad 400 tys. Białorusinów. Cichanouski zebrał ich niemal 200 tys., ale w ostatniej chwili sztab blogera zdecydował, że zamiast niego kandydować będzie jego żona, Swiatłana.

Kiedy władze odrzuciły kandydaturę Babaryki jasne stało się, że do wyborów zostanie dopuszczona tylko Cichanouska. Łukaszenka ją ewidentnie zlekceważył. No bo jak zwykła pani domu miałyby przeciwstawić się tworzonej od 26 lat propagandowej machinie reżimu?

A jednak się przeciwstawiła. Połączyła siły z Marią Kalesnikawą reprezentującą sztab Babaryki oraz Weraniką Cepkałą reprezentującą sztab swojego męża. Trzy kobiety wraz z tysiącami wolontariuszy podjęły rękawicę rzuconą przez zadufanego dyktatora.

W dzień wyborów prezydenckich do lokali wyborczych ustawiły się kilometrowe kolejki. w wielu punktach nie starczyło kart wyborczych, w innych doszło do zatrzymań

głosujących. Mimo to do końca dnia ludzie próbowali oddać swój głos. Wielu założyło tego dnia białe wstążki, by zasygnalizować swój wybór – głos oddany na Swiatłanę Cichanouską. Inni w tym samym celu składali swoje karty w harmonijkę – tak by w przezroczystych urnach wyraźnie było widać jak wiele głosów oddanych przeciwko Łukaszence.

Wstępne szacunki dawały 70% zwycięstwo Swiatłanie Cichanouskiej.

Państwowy terror

Wieczorem Białorusini zbrali się w pobliżu swoich lokali wyborczych, by wymusić na komisjach opublikowanie prawdziwych wyników. Inni zgromadzili się na głównych placach swoich miast. Setki tysięcy wyszło na ulice, by pokojowo oprotestować sfałszowane wyniki wyborów. Wtedy zaczęły się terror.

W ciągu 3 dni, między 9-12 sierpnia do aresztu trafiło kilkadziesiąt tysięcy Białorusinów, z których większość doświadczyła psychicznej i fizycznej przemocy, pobić i tortur. Wiele osób brutalnie zgwałcono. Kilkadziesiąt zaginęło.

Kraj pogrążył się w chaosie sankcjonowanej przez państwo przemocy. Mimo zatrzymań i niewiarygodnej brutalności policji, Białorusini co niedzielę tłumnie wychodzili na ulice przez następne pół roku żądając

odejścia Łukaszenki i ukarania zbrodniarzy w mundurach.

Pokojowa walka o wolność

W odpowiedzi przedstawicielki i przedstawiciele białoruskiego społeczeństwa utworzyli Radę Koordynacyjną ds. Przekazania Władzy w Białorusi. Do Prezydium Rady dołączyli Swiatłana Aleksiejewicz (laureatka literackiego Nobla 2015), Lilija Ułasawa (uznana na całym świecie mediatorka), Siarhiej Dyleuski (jeden z liderów ruchu robotniczego i komitetów strajkowych), Maksim Znak (adwokat), Wolha Kawalkowa (przedstawicielka sztabu Cichanouskiej, opozycyjna polityczka), Maria Kalesnikawa (dyrygentka, koordynatorka sztabu Wiktora Babaryki) i Paweł Łatuszka (były minister kultury i dyplomata). 51 osób przedstawiających różne profesje i grupy społeczne znalazło się na szerokiej liście członków i członkiń Rady, a już w pierwszych dniach kolejne tysiące Białorusinów złożyło wnioski, by do niej dołączyć. Rada zadeklarowała gotowość w pośredniczeniu przy pokojowym odejściu Łukaszenki od władzy, przedstawiła umożliwiające to, zgodne z konstytucją rozwiązanie. Rada chciała tym samym wymusić na dyktatorze zorganizowanie demokratycznych wyborów.

Za pokojowe dążenia do zmiany władzy w zgodzie z prawem i demokratycznymi standardami członkini Rady Koordynacyjnej Aleksiejewicz, Kalesnikawa, Kawalkowa razem z Dyleuskim oraz innymi reprezentantami białoruskiego społeczeństwa – Swiatłaną Cichanouską, Weraniką Cepką, Alesiem Bialackim (obrońcą praw człowieka związanym

z organizacją Viasna), Siarhiejem Cichanouskim, Ściepanem Puciłą (współtwórcą kanału NEXTA) i Mikołajem Statkiewiczem (wieloletnim liderem opozycji) zostali uhonorowani nagrodą im. Sacharowa za wolność myśli. To wyróżnienie przyznawane od 1988 roku przez Parlament Europejski nosi nazwisko rosyjskiego naukowca i dysydenta Andrieja Sacharowa, który sprzeciwił się władzom Związku Radzieckiego i głośno nawoływał do rozbrojenia, zmniejszenia arsenałów nuklearnych i demokratyzacji oraz publicznie krytykował inwazję na Afganistan.

Dla białoruskiego społeczeństwa obywatelskiego stał się to wyraźny sygnał, że starania Białorusinów stały się inspiracją dla europejskiej społeczności zjednoczonej w ramach Unii Europejskiej. Nierówna walka o wolność, którą Białorusini podjęli przeciwko Łukaszence i jego poplecznikom przypominały Europie jak cenne są wartości, które reprezentuje.

Konsekwencje rewolucji 2020 roku

Łukaszenki nie uznał żaden zachodni rząd. Przedstawicielką białoruskiego społeczeństwa stała się Swiatłana Cichanouska i inni liderzy sił demokratycznych, którzy pozostali na wolności. Nie wszyscy mieli takie szczęście – Maria Kalesnikawa odsiadywa wyrok 11 lat więzienia. Mogła wyjechać, ale podarła swój paszport na granicy, kiedy funkcjonariusze KGB, chcieli ją siłą zmusić do opuszczenia ojczyzny.

Łukaszenka faktycznie pozostał jednak u

władzy. Wśród Białorusinów zyskał przydomek „sinopalcy” za determinację z jaką trzyma się swojego tronu.

Po dwóch latach od 2020 roku liczba osób zatrzymanych w związku z protestami przekroczyła 40 tysięcy. Według najbardziej zachowawczych szacunków w więzieniach znajduje się ponad 1000 osób skazanych w sfałszowanych, politycznie motywowanych procesach. Wielu osadzonych w takich sprawach nie chce ubiegać się o status więźnia politycznego ze względu na straszliwe warunki odbywania kar przez więźniów z żółtymi naszywkami, czyli „politycznych”. w wyniku przemocy reżimowych funkcjonariuszy; skatowania, zastrzelenia lub tortur, co najmniej 10 osób bezpośrednio straciło życie.

W 2022 roku wojska rosyjskie zaczęły inwazję na Ukrainę. Znacząca część z rosyjskich wojsk wyruszyła z terytorium Białorusi. Stamtąd wystrzelono też prawie jedną czwartą rakiet skierowanych w ukraińskie miasta. Udział Białorusi w wojnie, po stronie agresora, jest niewątpliwy.

Udział Białorusinów w tej wojnie też z każdym dniem staje się coraz bardziej odczuwalny. Najczęściej jednak po stronie Ukrainy – w Kijowie powstał białoruski batalion im. Kastusia Kalinowskiego, białoruscy lekarze pomagają w Ukrainie i poza nią, a białoruscy aktywiści-hakerzy wspólnie z pracownikami kolei blokują możliwości wykorzystywania torów kolejowych do logistycznego wsparcia rosyjskich wojsk inwazyjnych. Cichanouska prosi społeczność międzynarodową o uznanie Białorusi za terytorium okupowane przez Rosję.

„Wierym...” – Wierzimy...

Dlaczego to ważne dla każdego, dla Ciebie też?

Początków białoruskiej rewolucji należy szukać w marcu i kwietniu 2020 roku, kiedy do kraju trafił wirus Covid-19. Białorusini zobaczyli wtedy, że państwo nie tylko nie pomaga im w walce ze śmiertelnym zagrożeniem, ale wręcz aktywnie im przeszkadza.

Walka ze skutkami pandemii miała też skutek uboczny: Białorusini w całym kraju tworzyli oddolne struktury wzajemnego wsparcia – zbierali środki, kupowali wyposażenie i sprzęt dla szpitali. Lepiej się przy tym poznawali. Za pośrednictwem internetu powstało wiele lokalnych, mniej lub bardziej formalnych organizacji. Białorusini zobaczyli, że potrafią się zjednoczyć wobec przeciwności, świetnie komunikować i koordynować swoje działania.

To sprawiło, że zaczęli inaczej o sobie nawzajem myśleć. Co równie ważne, zaczęli też inaczej myśleć o sobie samych jako Białorusinach. Propaganda przez lata wmawiała im, że są dysfunkcyjnym społeczeństwem, które rozsypie się, jeśli nie będzie rządzona silną ręką. Okazało się, że prawda jest zupełnie inna.

To ta oddolna, trochę przypadkowa, zmiana w postrzeganiu siebie stała się jednym z fundamentów ruchu społecznego, który doprowadził Białoruś do historycznych wydarzeń 2020 roku. Wystarczy niewiele, by całe społeczeństwo się zjednoczyło i uwierzyło, że zmiana na lepsze jest nie tylko możliwa, ale i konieczna.

Przykłady w filmach dokumentalnych

W filmie „Zmiana trasy” możemy zobaczyć dwie wersje białoruskiej tożsamości. Jedna, prezentowana przez taksówkarkę przedstawia tożsamość od lat budowaną przez propagandowe media. Druga, do której odwołuje się taksówkarz, pokazuje jak myślą o sobie Białorusini dążący do zmian w kraju. Rozmowy prowadzone przez taksówkarzy pozwalają na zrozumienie jak wygląda proces transformacji tej tożsamości.

W filmie „Czysta sztuka” pracownicy spółdzielni, których praca polega na zamalowywaniu napisów na elewacjach budynków, spotykają się z malarzem komentującym ich pracę w swojej sztuce.

Kobiety rozmawiają między sobą, m. in. o swojej pracy. Dostrzegają, że ktoś może inaczej patrzeć na ich codzienność, że ktoś może zobaczyć w niej coś więcej. Nawet jeśli jest to dla nich perspektywa dosyć egzotyczna. Ostatecznie jedna z nich w trakcie wystawy dla zabawy bierze do ręki spray i maluje na płótnie napis: „Żywie Białaruś”.

W filmie „Co będziemy robić jutro” Maksim Shved opowiada o swoim doświadczeniu wyjścia z więzienia po pierwszych dniach państwowego terroru. Nie mógł uwierzyć swoim oczom, kiedy jechał po ulicach Mińska i widział tysiące Białorusinów łączących się w „łańcuchy wolności” – dla niego, podobnie jak dla wielu innych, to właśnie była nowa Białoruś, o którą chcieli pokojowo walczyć.

Najważniejsze pojęcia:

#oddolność #internet #pomoc wzajemna #samoorganizacja #tożsamość #wiara w siebie #zjednoczenie #poświęcenie #nadzieja #propaganda #dyktatura #krytyczne myślenie

Wartości:

#patriotyzm #naród #wolność wyboru

Trudne pytania:

1. Jak można pokazywać swoją wolność tak, żeby inspirować innych? Czy w warunkach reżimu da się to robić bez narażania się na niebezpieczeństwo?
2. Co to znaczy zjednoczone społeczeństwo? Czy zjednoczone społeczeństwo jest jednolite? Czy wszyscy w zjednoczonym społeczeństwie muszą mieć takie same poglądy polityczne?
3. Co to znaczy, że ludzie organizują się oddolnie? Czym jest społeczeństwo obywatelskie?

„...możam,...” – ...możemy,...

Dlaczego to ważne dla każdego, dla Ciebie też?

Samooorganizacja Białorusinów i zmiana w ich myśleniu o sobie doprowadziła ich do przekonania, że zmiana jest możliwa. Ale co to znaczy w praktyce? Przede wszystkim wielu poczuło odpowiedzialność za zmianę własnego otoczenia, zmianę zaczynającą się od siebie.

Białorusini nie przestali się bać, ale zrozumieli, że muszą wziąć na siebie odpowiedzialność. Ważnym aspektem tej zmiany stało się przekonanie, że ludzie, którzy ubiegają się o władzę są tacy jak oni – reprezentują ich potrzeby, ich wartości i ich przekonania, a nie chcą nad nimi panować, jak mogło się wydawać dotychczas.

Trzy opozycyjne sztaby wyborcze i ich przedstawicielki reprezentowały różne grupy Białorusinów. Nie bez znaczenia pozostawał również fakt, że liderką opozycji stała się „pani domu”, której zaangażowanie i naturalna charyzma stały się motywacją dla innych, wcześniej niezdecydowanych do zabrania głosu ludzi.

Trzy kobiety – Cichanouska, Kalesnikawa i Cepkała – stały się twarzami „nowej Białorusi”. Współczesnej, empatycznej, przyjaznej i charyzmatycznej.

Nowego ruchu nie wstrzymały zatrzymania, pobicia i zagłuszanie internetu. Białorusini wynajdywali sposoby na obejście ograniczeń i utrzymanie komunikacji. Wymieniali się informacjami, zdjęciami i wideo. Nauczyli się korzystać z VPN, udostępniać sobie internet

i dzielić się informacją przez kanały w aplikacji Telegram.

W Telegramie zobaczyli też jak dużo ich jest, jak dużo Białorusinów chce zmian. Świadczyła o tym choćby liczba subskrybentów najpopularniejszych kanałów. Nigdy wcześniej nie mieli możliwości podważyć narracji propagandy o tym, że Białorusini pragnący odejścia Łukaszenki są w mniejszości.

Zmiany, która dokonana się w Białorusinach nie sposób było zatrzymać, choć władze robiły wszystko by to zrobić. Nawet jeśli totalitarny terror powstrzymał proces odsunięcia Łukaszenki od władzy, to dokonanej zmiany nie sposób odwrócić. Białorusini nie będą już tym, kim byli przed 2020 rokiem.

Przykłady w filmach dokumentalnych

W filmie „Zmiana trasy” taksówkarka, która opowiada się za Łukaszenką mówi dużo o swoich obawach o przyszłość bez Łukaszenki. Jego odejście miałyby oznaczać koniec stabilności w kraju i powrót do chaosu lat 90'. Zwolennicy zmian obawiają się czegoś zupełnie innego – przemocy władz i pozostania w marazmie panującym w Białorusi w latach poprzedzających 2020 rok.

W filmie „Jeszcze będzie normalnie” bohaterka jest pewna, że Białorusini nie chcą reżimu jako całe społeczeństwo. Pod koniec filmu jej mąż porównuje walkę władz z białoruskim społeczeństwem do walki z hydrą: „odcinasz jedną głowę i na jej miejsce odrastają trzy nowe”. Przemoc władz jeszcze

silniej jednoczy społeczeństwo.

W filmie „Co będziemy robić jutro?” tytułowe pytanie odnosi się do przyszłości. Część odpowiedzi nakierowana jest na tę najbliższą, inni rozmówcy mówią o tej dalszej. Przez wszystkie odpowiedzi przewija się jednak entuzjastyczne przekonanie, że nigdy nie będzie już tak, jak było wcześniej. Zmiana się dokonała – mimo terroru, mimo zatrzymań i strachu.

Najważniejsze pojęcia

#feminizm #zjednoczenie #europejskość #szacunek #odpowiedzialność #przemoc władz #nowatorskość #zmiana zaczyna się od ciebie #przyszłość #lęk #marazm

Wartości

#demokracja #wolność słowa #godność

Trudne pytania

1. Czym jest poczucie godności? Co to znaczy czuć się godnie? Czy to ważne, by czuć się godnie?
2. Jaką rolę pełni strach w zarządzaniu państwem? Jak odróżnić prawdziwe zagrożenie od tego wymyślonego przez władze?
3. Kiedy wolność staje się ważniejsza od bezpieczeństwa? Kiedy przychodzi moment, w którym ludzie są skłonni poświęcić bezpieczeństwo dla ważniejszych wartości?

„...peremożam!” – ...zwyciężymy!

Dlaczego to ważne dla każdego, dla Ciebie też ?

Skala przemocy i jej przypadkowość zaskoczyły wielu. Kiedy po trzech dniach przywrócono połączenie internetowe w sieci znalazły się świadectwa bestialskich pobić, morderstw i tortur. Cały kraj próbował się otrząsnąć z niedowierzania, że funkcjonariusze resortów siłowych mogli robić tak straszne rzeczy własnemu narodowi.

W największych przedsiębiorstwach rozpoczęły się strajki. Na ulice zaczęły wychodzić niewiarygodne tłumy ludzi. w kraju zamieszkałym przez nieco ponad 9 milionów osób, w największych marszach w sierpniu i wrześniu 2020 roku uczestniczyły setki tysięcy Białorusinów. w 2 milionowym Mińsku na ulice regularnie wychodziło ponad 200 tys. osób.

Z każdym tygodniem przemoc wojska i milicji zataczała coraz szersze kręgi. Często zatrzymywani i bici byli nawet przypadkowi przechodnie, czasami nawet ci nieliczni wspierający Łukaszenkę. w miarę jak zwiększały się wyroki w coraz bardziej absurdalnych sprawach, Białorusini szukali nowych metod okazywania sprzeciwu. Teraz trafiają do więzień za krytyczne wobec Łukaszenki albo Rosji komentarze pod postami w mediach społecznościowych.

Na żadnym etapie nie zdecydowali się jednak na przeciwstawienie przemocy władz własnej przemocy. Wszystkie metody były pokojowe – nawet jeśli dotyczyły wywierania presji na przedstawicieli władz dokonujących zbrodni przeciwko własnemu narodowi.

Ostatecznie władze zdławiły otwarty sprzeciw wobec Łukaszenki. Wielu zastanawia się teraz czy wybranie pokojowej drogi przemian było właściwe. Niektórzy uważają, że Łukaszenkę trzeba było odsunąć siłą. Inni są zdania, że użycie siły pociągnęłoby za sobą więcej ofiar i nic by nie zmieniło. Argumentują, że przykładem na to, co mogło by się wydarzyć w Białorusi, gdyby protestujący sięgnęli po broń, okazało się krwawe stłumienie protestów w styczniu 2022 roku w Kazachstanie.

Łukaszence udało się zasiać w głowach Białorusinów cień wątpliwości – czy rzeczywiście są inni, niż wmawiały im władze. Może wszyscy, którzy chcieli zmian siedzą już w więzieniach albo uciekli z kraju? Może zwolenników Łukaszenki wcale nie jest tak mało, jak się wydawało? Jak zweryfikować te wątpliwości w warunkach totalitarnego państwa?

Przykłady w filmach dokumentalnych

W filmie „Co będziemy robić jutro?” Maksim Shved, podobnie jak inni Białorusini opuszczający więzienie mieli przekonanie, że wygrali z reżimem. Reżyser mówi: „Czy to się dzieje naprawdę? A może zwariowałem?” jakby rewolucja już się dokonała, mimo że Łukaszenka cały czas pozostawał w władzy, a inni osadzeni pozostali w więzieniach. Czy w tej rewolucji chodziło zatem o odsunięcie Łukaszenki od władzy czy może o coś innego?

W filmie „Jak mogę Ci pomóc?” psychoterapeuta pyta swoją partnerkę o to, czy może w rozmowie z nią wyrzucić z siebie

emocje, z którymi spotkał się w pracy podczas rozmów z ofiarami państwowego terroru. Pomaga, ale sam wymaga opieki podobnej do tej, którą świadczy. Tylko w ten sposób będzie mógł pomagać dalej.

W filmie „Jeszcze będzie normalnie” bohaterkę spotykamy w szpitalu, kiedy leczy się z ran odniesionych podczas zatrzymania i pobytu w areszcie. Jej podejście do swoich doświadczeń jest bardzo podobne do tego, które miało wielu Białorusinów. Słowa: „nie mogę narzekać, ja nie miałam_em najgorzej” słyhać też w „Co będziemy robić jutro?”. Porównywanie i umniejszanie swoich cierpień było bardzo częste wśród Białorusinów.

Najważniejsze pojęcia

#trauma #pokolenie #przemoc władzy #nadużycie władzy #tortury #presja psychologiczna #więzień polityczny #dehumanizacja #poniżanie #junta

Wartości

#niezlomność #wolność #sprawiedliwość

Trudne pytania

1. Dlaczego władze państw stosują przemoc wobec swoich obywateli?
2. Kiedy wolność staje się ważniejsza od bezpieczeństwa? Kiedy przychodzi moment, w którym ludzie są skłonni poświęcić bezpieczeństwo dla ważniejszych wartości?
3. Co to znaczy „zwyczajne bohaterstwo”?

„...peremożam!” – ...zwyciężymy!

Dlaczego to ważne dla każdego, dla Ciebie też ?

Skala przemocy i jej przypadkowość zaskoczyły wielu. Kiedy po trzech dniach przywrócono połączenie internetowe w sieci znalazły się świadectwa bestialskich pobić, morderstw i tortur. Cały kraj próbował się otrząsnąć z niedowierzania, że funkcjonariusze resortów siłowych mogli robić tak straszne rzeczy własnemu narodowi.

W największych przedsiębiorstwach rozpoczęły się strajki. Na ulice zaczęły wychodzić niewiarygodne tłumy ludzi. w kraju zamieszkałym przez nieco ponad 9 milionów osób, w największych marszach w sierpniu i wrześniu 2020 roku uczestniczyły setki tysięcy Białorusinów. w 2 milionowym Mińsku na ulice regularnie wychodziło ponad 200 tys. osób.

Z każdym tygodniem przemoc wojska i milicji zataczała coraz szersze kręgi. Często zatrzymywani i bici byli nawet przypadkowi przechodnie, czasami nawet ci nieliczni wspierający Łukaszenkę. w miarę jak zwiększały się wyroki w coraz bardziej absurdalnych sprawach, Białorusini szukali nowych metod okazywania sprzeciwu. Teraz trafiają do więzień za krytyczne wobec Łukaszenki albo Rosji komentarze pod postami w mediach społecznościowych.

Na żadnym etapie nie zdecydowali się jednak na przeciwstawienie przemocy władz własnej przemocy. Wszystkie metody były pokojowe – nawet jeśli dotyczyły wywierania presji na przedstawicieli władz dokonujących zbrodni przeciwko własnemu narodowi.

Ostatecznie władze zdławiły otwarty sprzeciw wobec Łukaszenki. Wielu zastanawia się teraz czy wybranie pokojowej drogi przemian było właściwe. Niektórzy uważają, że Łukaszenkę trzeba było odsunąć siłą. Inni są zdania, że użycie siły pociągnęłoby za sobą więcej ofiar i nic by nie zmieniło. Argumentują, że przykładem na to, co mogło by się wydarzyć w Białorusi, gdyby protestujący sięgnęli po broń, okazało się krwawe stłumienie protestów w styczniu 2022 roku w Kazachstanie.

Łukaszence udało się zasiać w głowach Białorusinów cień wątpliwości – czy rzeczywiście są inni, niż wmawiały im władze. Może wszyscy, którzy chcieli zmian siedzą już w więzieniach albo uciekli z kraju? Może zwolenników Łukaszenki wcale nie jest tak mało, jak się wydawało? Jak zweryfikować te wątpliwości w warunkach totalitarnego państwa?

Przykłady w filmach dokumentalnych

W filmie „Co będziemy robić jutro?” Maksim Shved, podobnie jak inni Białorusini opuszczający więzienie mieli przekonanie, że wygrali z reżimem. Reżyser mówi: „Czy to się dzieje naprawdę? A może zwariowałem?” jakby rewolucja już się dokonała, mimo że Łukaszenka cały czas pozostawał w władzy, a inni osadzeni pozostali w więzieniach. Czy w tej rewolucji chodziło zatem o odsunięcie Łukaszenki od władzy czy może o coś innego?

W filmie „Jak mogę Ci pomóc?” psychoterapeuta pyta swoją partnerkę o to, czy może w rozmowie z nią wyrzucić z siebie

emocje, z którymi spotkał się w pracy podczas rozmów z ofiarami państwowego terroru. Pomaga, ale sam wymaga opieki podobnej do tej, którą świadczy. Tylko w ten sposób będzie mógł pomagać dalej.

W filmie „Jeszcze będzie normalnie” bohaterkę spotykamy w szpitalu, kiedy leczy się z ran odniesionych podczas zatrzymania i pobytu w areszcie. Jej podejście do swoich doświadczeń jest bardzo podobne do tego, które miało wielu Białorusinów. Słowa: „nie mogę narzekać, ja nie miałam_em najgorzej” słyhać też w „Co będziemy robić jutro?”. Porównywanie i umniejszanie swoich cierpień było bardzo częste wśród Białorusinów.

Najważniejsze pojęcia

#trauma #pokolenie #przemoc władzy #nadużycie władzy #tortury #presja psychologiczna #więzień polityczny #dehumanizacja #poniżanie #junta

Wartości

#niezlomność #wolność #sprawiedliwość

Trudne pytania

1. Dlaczego władze państw stosują przemoc wobec swoich obywateli?
2. Kiedy wolność staje się ważniejsza od bezpieczeństwa? Kiedy przychodzi moment, w którym ludzie są skłonni poświęcić bezpieczeństwo dla ważniejszych wartości?
3. Co to znaczy „zwyczajne bohaterstwo”?

Dla nauczycieli

Zaproponowane pytania odnoszą się do ogólnych wartości. Ma to ułatwić rozpoczęcie ożywionej i emocjonalnej dyskusji z uczniami. Użycie szerokich pojęć takich jak „prawa człowieka”, „demokracja”, „społeczeństwo obywatelskie” albo „ruch społeczny” na początku dyskusji może utrudnić zaangażowanie uczniów w treści omawiane na lekcji. W zamyśle użycie tych pojęć ma się stać naturalnym wynikiem dyskusji, a nie jej fundamentem.

Możliwe do zrealizowania w trakcie sugerowanych lekcji elementy podstawy programowej:

1. „Wiedza i rozumienie. Uczeń:

- wyjaśnia i analizuje prawidłowości życia społecznego oraz wybrane współczesne procesy społeczne;
- przedstawia znaczenie różnych podmiotów w życiu publicznym; charakteryzuje zasady i formy demokracji oraz wyjaśnia konsekwencje łamania tych zasad;
- wyjaśnia specyfikę praw i wolności człowieka oraz podstawowe mechanizmy ich ochrony;
- przedstawia podstawowe kwestie dotyczące stosunków międzynarodowych;

- wykorzystuje swą wiedzę do interpretacji wydarzeń życia społecznego, w tym politycznego.

2. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Uczeń:

- pozyskuje i wykorzystuje informacje na temat życia społecznego, w tym politycznego;
- wykorzystuje informacje do tworzenia własnej wypowiedzi na temat zjawisk życia społecznego, w tym politycznego oraz ich oceny.

3. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń:

- analizuje kwestię godności ludzkiej i przedstawia prawa, które mu przysługują, oraz mechanizmy ich dochodzenia;
- rozwija w sobie postawy obywatelskie;

- rozpoznaje przypadki łamania praw człowieka;
 - diagnozuje problemy społeczno-polityczne na poziomie lokalnym, państwowym, europejskim i globalnym oraz ocenia wybrane rozwiązania tych problemów i diagnozuje możliwość własnego wpływu na ich rozwiązanie;
 - rozpoznaje różne aspekty, także prawne, problemów życia codziennego i podaje możliwe sposoby ich rozwiązania.
4. Komunikowanie i współdziałanie. Uczeń:
- rozwija umiejętność dyskusowania – formułuje, uzasadnia i broni własne stanowisko na forum publicznym, szanując odmienne poglądy;"

Opracowanie: Nikita Grekowicz, Helsińska Fundacja Praw Człowieka

Trudne pytania na koniec

1. Czy walka o wolność i lepsze jutro może być pokojowa? Czy podejmując taką walkę można odnieść zwycięstwo?
2. Czy władze wybrane w demokratycznych wyborach mogą się stać reżimem? Jak odróżnić reżim (autorytarny/totalitarny) od demokracji?
3. Dlaczego w trakcie rewolucji 2020 roku społeczeństwo białoruskie stało się proeuropejskie?
4. Czy honorowanie przedstawicieli białoruskiego społeczeństwa nagrodami takimi jak ta im. Sacharowa jest ważne?

Czytaj/słuchaj/oglądaj dalej

- <https://outride.rs/pl/>
- <https://belsat.eu/pl/>
- <https://oko.press/bialorus-sie-burzy-lukaszenka-zamyka-demonstrantow/>
- <https://bialorus2020studium.pl/kategoria/bialorus-po-tygodniu/>
- <https://politzek.me/en/>
- <https://www.europarl.europa.eu/sakharovprize/en/the-democratic-opposition-in-belarus-202/products-details/20201021CAN58092>